

диригентами та викладачами, композитори розуміють специфіку людського голосу, а отже генерують неперевершені композиції, що користуються попитом як у виконавців, так і у слухачів. Постійне створення нових опусів молодими польськими композиторами не лише надихає виконавців, а й стимулює експериментувати, вдосконалюватись та створювати інтерпретації, спираючись на значиму думку автора.

Список використаних джерел:

1. О.Зосім Сакральна музика у музикознавчому дискурсі: питання термінологічної дефініції. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв XXXIV, Київ 2015. С. 261-271
2. Anna Ročławska-Musiałczyk URL <http://surl.li/ncjht> (дата звернення: 25.10.23)
3. Dr. Marcin Tadeusz Łukaszewski Polska muzyka o tematyce religijnej po 2000 roku URL https://konwencjamuzyki.pl/files/referaty/marcin_tadeusz_lukaszewski_muzyka_sakralna.pdf (дата звернення: 21.10.23)
4. Marek Raczynski URL <http://marekraczynski.com/en/marek-raczynski/> (дата звернення: 20.10.23)
5. Mariusz Kramarz Kompozytor URL (дата звернення: 21.10.23)
6. Strożewski W. “O możliwości sacrum w sztuce”, in Sacrum i sztuka. Krakow, 1989. P. 23–38
7. Szymon Godziemba-Trytek URL <http://www.godziemba-trytek.pl> (дата звернення: 25.10.23)
8. Paweł Bębenek URL <https://liturgia.dominikanie.pl/ludzie/pawel-bebenek/> (дата звернення: 20.10.23)

Мануела Римарчук

СТАВАТ МАТЕР В СУЧАСНІЙ ХОРОВІЙ МУЗИЦІ А CARPELLA: ПИТАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ

Канонічний духовний наспів католицького обряду про страждання Діви Марії під час розп'яття Ісуса Христа - Stabat mater dolorosa (з латинської – «Стояла мати скорботна») – надихає композиторів на увіковічнення цього образу в музиці у різні епохи – від Середньовіччя до сучасності. До образної сфери скорботності та вселенського болю Матері Божої, її благання про дарування Синові життя у раю після смерті, звертались автори різних композиторських шкіл – Ж. Депре, Дж. Палестрина, Дж. Перголезі, Й. Гайдн,

Ф. Шуберт, Ф. Ліст, Дж. Верді, Дж. Россіні, А. Дворжак, Ф. Пуленк, Кш. Пендерецький, А. Пярт та інші.

Однією з перших чотириголосних «Stabat Mater» (1485) вважається твір І. Даммоніса, у якому композитор відтворює лише першу строфу, «за моделлю якої виконувались наступні» [1].

У XV – поч. XVI ст. визначне місце у формуванні «Stabat Mater» як жанру належить англійським композиторам, - Дж. Брауну, Р. Деві, В. Корнишу, Т. Ешвелю. Серед особливостей творів названих авторів слід вказати:

- «численні компіляції латинського тексту зі спорідненими за структурою строфами чи поезіями-наслідуваннями («Stabat Mater, rubens rosa»);
- 5 – 6-голосний хоровий склад;
- вибаглива мелодична лінія та ускладнена ритміка, які кореспондують із пізньоготичною архітектурою та тогочасними пошуками майстрів нідерландської школи» [1].

Неперевершеними зразками «Stabat Mater» вважаються твори франко-фламандських та італійських композиторів (Ж. Депре, Г. Веербекке, Ф. Гаффуріуса). Для них притаманні:

- «безцезурна або дво (три)-роздільна будова;
- хорове багатоголосся a cappella (3 – 12 голосів);
- наявність тенорового *cantus firmus* з культовим або світським текстом (шансон у Ж. Депре);
- широка ужиткова функція» [1].

Наприкінці XVI ст. з'являється новий тип багатохорного «Stabat Mater» у творчості О. Лассо та Дж. Палестрини.

В епоху Бароко еволюція «Stabat Mater» проявляється у виникненні трьох типів творів: з *basso continuo* (Е. Бартоло, Дж. Сільвані), сольних «Stabat Mater» (К. Сарацині) та кантатних композицій. Названа епоха

характеризується появою так званих «мішаних» жанрово-стильових («in mixto genere») творів та утвердженням наступних атрибутів:

- гомофонно-гармонічний склад;
- виокремленням сольних партій з інструментальним супроводом;
- розширенням масштабів;
- яскраве контрастування образних сфер.

Отже, в епоху Бароко «Stabat Mater» синтезувала в собі особливості театральної («великі вокальні форми та драматичні закономірності» [1]) та світської інструментальної музики («риторичні фігури та суто музичні принципи розвитку матеріалу» [1]).

У XVIII ст. формується новий тип «Stabat Mater» - кантатний з оркестровим супроводом та чергуванням сольних і хорових частин. Крім того, виникли два жанрові різновиди: «*камерна кантата* для одного чи кількох солістів, basso continuo та ансамблю інструментів (А. Скарлатті, Дж. Перголезі, А. Вівальді, Л. Боккеріні) та *велика кантата* для солістів, хору, оркестру (Е. Асторги, А. Кальдари, Ф. Туми, Й. Гайдна)» [1]. У творах названих композиторів було активно адаптовано «систему оперної трагедійної образності та вокальної інтонаційності (арії *lamento*, розгорнуті ансамблі та хори)» [1].

В епоху романтизму продовжується традиції кантатної (твори Ф.Шуберта, Дж.Россіні, А.Дворжака) та мотетної (твори Ш.Гуно, Ф.Ліста, Дж.Верді) жанрових моделей «Stabat Mater». Простежується тенденція до синтезу різножанрових елементів, симфонізації, монументалізації жанру у кантатному типі. Для творів мотетного типу характерні орієнтація на «безцезурний тип композиції та хоровий склад а *cappella* або у супроводі органа» [1]. Особливе місце серед жанрових типів «Stabat Mater» займають композиції, що є «частинами масштабних циклічних форм, відтворюючи драматургічну ситуацію «жанру в жанрі» [1]. Серед них: «Stabat Mater» Ф. Ліста з ораторії «Христос», «Stabat Mater» Дж. Верді з «Чотирьох духовних п'єс». В дану епоху, поетика «Stabat Mater» демонструє «взаємодію

з філософсько-естетичними та художніми концепціями романтизму, збагатившись семантикою емоційно-особистісного світовідчуття в контексті національних музичних традицій» [1].

У ХХ столітті жанрово-стильова еkleктика, що проявлялася у вільному сполученні різного лексичного матеріалу (григоріаніка, джаз, рок-музика, етноджерела та позамузичний ряд сформулювала самобутню новаційну модель «Stabat Mater». У творчості композиторів ХХ ст. «Stabat Mater» представлена у «призмі індивідуально-авторської стилістики, оригінальних лексичних та тембральних рішень» [1]. Наприклад, К.Шимановський написав композицію у «площині народного траурного дійства» [1], де архаїчні пласти польського фольклору синтезовані з григоріатиною та сучасною імпресіоністичною колористикою; твору Ф.Пуленка притаманні «стильова мозаїчність» [1]; К. Пендерецький вводить сонористичні ефекти; композиція А. Пярта характеризується tintinnabula-стиль.

В Україні духовний жанр «Stabat Mater» пов'язаний з активною адаптацією католицької традиції, а також із зумовленою власною розвиненою традицією вшанування Богородиці.

Отже, в процесі стислого аналізу історичного розвитку жанру «Stabat Mater» ми виявили дві основні тенденції:

1. *Церковна.* Яка проявляється у прагненні зберегти первісну приналежність секвенції – виконання у храмі, під час церковної служби. У цих творах простежується опора на духовний зміст твору, виконання у церкві, максимальне збереження молитовності. Тут зупинимо увагу лише на деяких зразках: твори О. Лассо, Дж. Перголезі та ін.

2. *Концертна.* Створення музики виключно для концертного виконання. У церкві звучання таких творів не передбачено, спосіб жанру можна визначити, як кантатно-ораторіальний, з рисами оперної драматургії Дж. Верді, Дж. Россіні, Ф. Лист, Ф. Пуленк, К. Пендерецький, К. Шимановський та ін.

Таким чином, за багатовіковий час розвитку музичного мистецтва, духовний жанр «Stabat Mater» став широко популярним серед композиторів різних епох. Основні тенденції трактування жанру «Stabat Mater» свідчать про широку спрямованість цих творів. XX століття підбиває своєрідний підсумок попередніх епох, узагальнюючи і поєднуючи обидві тенденції із сучасним мистецтвом.

В межах стислої доповіді неможливо розкрити у повній мірі заявлену тему і її проблематику. Виникають різні питання: «Чи можна у творчості інших композиторів, про яких не йшлося в даній доповіді, виявити ці тенденції? Чи існує аналог молитви – поеми «Stabat Mater» в інших віровченнях (протестантизм, православ'я тощо)? Чи можна вважати окремою жанровою гілкою «Stabat Mater» хорові опуси, які написані для виконання а cappella?» Ці та багато інших питань, пов'язані з творчістю різних композиторів та їх ставленням до тексту найдавнішої секвенції, могли б стати основою для подальших досліджень духовного жанру «Stabat Mater» .

Список використаних джерел:

1. Стабат Матер - Вікіпедія. URL https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%82_%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80 (дата звернення: 20.10.23).

Вікторія Семіон

ТРАДИЦІЇ ХОРОВИХ КОНЦЕРТІВ А. ВЕДЕЛЯ:

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

Творчість видатного композитора А. Веделя належить до «золотої» доби української хорової духовної музики другої половини XVIII ст. Вона представлена автографом композитора, що включає 12 концертів і Літургію, а також великою кількістю творів, які не мають переконливих доказів щодо приналежності композитору.

Творчий доробок А. Веделя є актуальною темою для багатьох наукових досліджень (праці Т. Гусарчук [2], А. Кутасевича [4], І. Тилика [6]). Його